

EKONOMICKÁ INFORMÁCIA O TERITÓRIU

Kosovo

[Všeobecné informácie o krajine](#)

máj 2021

I. ZÁKLADNÉ EKONOMICKÉ INFORMÁCIE

a) Základná charakteristika hospodárstva

Hospodárstvo Kosova patrí medzi najchudobnejšie časti Európy pričom sa značne líši od susedných krajín západného Balkánu. Predstavuje mimoriadne zložitý ekonomický priestor, ktorý častokrát investorov odrádza.

Kosovo bolo tvrdo zasiahnuté pandémiou COVID-19, ktorá zasiahla každú oblasť života a negatívne ovplyvnila hospodárstvo. Prísne opatrenia a cestovné obmedzenia zmiernili prvú vlnu pandémie. Zmiernenie obmedzení v júni viedlo k silnej druhej vlne, hoci znovuzavedenie cestovných obmedzení prispelo k spomaleniu šírenia koronavírusu. Od konca októbra pokračuje tretia vlna, ktorá je najsilnejšia z hľadiska prípadov a úmrtnosti.

HDP klesol v roku 2020 o zhruba 6%. Obmedzenia mobility viedli k prepadu ekonomickej aktivity v 2. štvrtroku 2020 (medziročný pokles o 10 %). Júnové zmiernenie obmedzení viedlo k oživeniu aktivity v 3. štvrtroku 2020 s postupným zvyšovaním HDP o 3%. V roku 2021 sa očakáva oživenie ekonomiky vo výške 4,5% HDP.

Pandémia prehĺbila existujúce štrukturálne problémy. Sociálne dištančné opatrenia spolu s potrebou prehodnotiť zameranie výdavkov stlačilo verejné investície nadol v roku 2020 takmer o 30%. Nutnosť dištančného vzdelávania v kombinácii so slabou infraštruktúrou pravdepodobne negatívne ovplyvní vzdelanosť. Pandémia zasiahla aj vysoko kontaktné sektory kde prevláda neformálnosť (napríklad hotelierstvo, gastronómia a cestovný ruch).

Zložitá politická situácia vytvára ďalšiu neistotu. Krátkodobé vlády v rokoch 2019-20 oneskorili alebo zabránili schváleniu kľúčových zákonov.

V Kosove dlhodobo pretrváva veľmi vysoké riziko hospodárskeho poklesu. Medzi hlavné vonkajšie riziká patrí: celková neistota, pomalší rast ako bol predpokladaný EÚ a nižšie ceny komodít ako sú kovy, minerály. Hlavné domáce hrozby sú spojené s vyššími fiškálnymi rizikami súvisiacimi s implementáciou zákona o verejných mzdách, nízkej absorpcii kapitálového investičného programu a politickej nestabilite. Dodatočné fiškálne riziká môžu vzniknúť z neproduktívnych kapitálových výdavkov a potenciálne nižších výkonností štátnych podnikov.

Pred vypuknutím COVID-19 dochádzalo k cyklickému vzostupu hospodárstva s reálnym zvýšením HDP ročne cca o 4%. Kľúčovými faktormi rastu boli vývoz služieb, tvorba hrubého fixného kapitálu a súkromná spotreba, ktorá bola podporená vysokými prevodmi finančných prostriedkov zo zahraničia a výrazným rastom miezd a úverov. Vývoz služieb (cestovný ruch) a súkromné investície boli tiež do veľkej miery podporované kosovskou diasporou.

Podľa rôznych odhadov dosahuje podiel neformálnej ekonomiky cca 25%. Významným príspevkom k národnému dôchodku sú remitencie členov kosovskej diaspóry, pracujúcich v zahraničí. Podľa štúdie UNDP celkom **25% všetkých domácností je závislých na remitenciách**. V roku 2020 dosiahli remitencie hodnotu 1,2 mld. EUR, čo predstavuje medziročný nárast o 18% a historicky najvyššiu hodnotu.

Inflácia dosiahla v roku 2020 **0,2%**.

Indikátory trhu práce sa v roku 2020 zlepšili, ale v porovnaní s ostatnými krajinami západného Balkánu sú stále slabé. Miera nezamestnanosti sa v roku 2020 znížila v priemere o takmer 1% v porovnaní s rovnakým obdobím roku 2019. Miera nezamestnanosti sa dlhodobo pohybuje vo vyšších číslach a v súčasnosti u mladistvých od 15 - 29 rokov až 55%. Skutočná nezamestnanosť je však nižšia vzhľadom na značný podiel neformálneho sektora na hospodárskej aktivite.

Dá sa predpokladať, že deficit rozpočtu sa bude zvyšovať a opakujúce sa tlaky na vyššie mzdy a sociálne transfery vytvoria fiškálne riziká. **Rozpočtový deficit v roku 2020 dosiahol hranicu 7,7% HDP**, čo je o polovicu viac ako v roku 2019.

Základ dane v Kosove je obmedzený veľkou neformálnou ekonomikou, zatiaľ čo verejné výdavky sú zaťažené nákladnými výdavkami na sociálne transfery pre konkrétne skupiny. Keďže **Kosovo nemá prístup na medzinárodné finančné trhy** (z dôvodu nedostatku úverového ratingu), takmer 2/3 jeho celkového dlhu vlastní úzka základňa investorov, pričom kosovský dôchodkový bezpečnostný fond a centrálna banka tvoria približne 38% a 23 %. Ďalších 35% domáceho dlhu vlastní komerčné banky. MMF a EBRD vlastní takmer 1/3 medzinárodného dlhu Kosova, zatiaľ čo zvyšnú časť tvoria hlavne zahraničné banky. Vďaka jednostrannému rozhodnutiu používať euro ako svoju menu Kosovo nemá priestor pre nezávislú menovú politiku.

Pokles verejných príjmov v kombinácii s veľkými základnými platbami a reakciou na krízové opatrenia COVID-19 predstavujú akútne riziko likvidity. Očakáva sa, že vládne príjmy medziročne v apríl - jún klesnú o 50 - 60% s predpokladom ročného poklesu až o 12,5%. To by viedlo k rozšíreniu rozpočtového deficitu na takmer 5% HDP v roku 2020. Dôvody súvisia so závažným poklesom hospodárskej činnosti a odložením daňových odvodov. Dočasná vláda (10/2019) schválila núdzový balík v hodnote 180 mil. EUR obsahujúci 16 opatrení na:

- podporu postihnutých podnikov,
- posilňovanie sociálnej oblasti, ochranu najzraniteľnejších domácností, ochranu formálneho a neformálneho zamestnania
- podporu verejných organizácií pôsobiacich v prvej línii boja proti pandémie.

V štátnych bankách už klesol zostatok pod zákonom predpísanú hranicu 4,5% HDP a dá sa predpokladať, že bude ďalej klesať pod úroveň 2,5% HDP. V danej súvislosti Kosovo požiadalo o finančnú núdzovú pomoc, ktorú Rada MMF 10. apríla 2020 schválila vo výške 51,6 mil. eur. Súčasný odhad poukazuje na zostávajúcu medzeru vo financovaní približne 210 mil. eur.

Program hospodárskej reformy Kosova (ERP) predpokladal pre roky 2020-2021 hospodársky rast podporovaný iniciatívami v oblasti verejných výdavkov a súkromnou spotrebou v nasledujúcich rokoch zostane silný. Základný scenár bol optimistický a predpovedal priemerný ročný rast HDP 4,5%, čo by bolo nad historickým trendom.

Vypuknutie pandémie COVID-19 narušilo kosovské obchodné a finančné toky s drastickým vplyvom na hospodárstvo. Ďalšou zraniteľnosťou kosovského hospodárstva je krehký súkromný sektor, dominujú tu mikropodniky s obmedzenými rezervami likvidity a prístupom k financovaniu. Veľký neformálny sektor predstavuje približne 30% HDP. Najpravdepodobnejším scenárom je prudký nárast chudoby a zvýšenie nezamestnanosti, počas pandémie prišlo o prácu približne 60 000 ľudí.

Vonkajší verejný dlh je vo veľkej miere dlhom multilaterálov, konkrétne IDA, EIB, EBRD a MMF.

Tab.č.:1

		2016	2017	2018	2019	2020
HDP rast	%	4,1	4,2	3,8	4,0	-6%
HDP	mil. EUR	6007,1	6413,8	6725,9	7066,3	20,4
HDP per capita	€	3386	3566	3746	4 442	4300
Inflácia	%	1,4	1,5	2,1	2,7	0,2
Zahraničný dlh	% HDP	33,2	32,6	30,3	30,3	30,8
PZI	% HDP	3,6	4,0	4,0	3,8	4,0
Počet obyvateľov	mil.	1,8	1,8	1,8	1,8	1,8
Nezamestnanosť	%	27,5	30,5	29,5	25,7	24,6
Nezamestnanosť mladých	%	52,4	52,7	55,3	55	55
Fiškálna bilancia	% HDP	-1,4	-1,3	-3,0	-2,9	-7,6
Verejný dlh	% HDP	14,4	16,3	16,9	17,5	24,5
Prílev remitencií	% HDP	10,5	1,3	11,8	12,0	13,7

Zdroj: Štatistický úrad Kosova, Ministerstvo financií Kosova, MMF, ERP

Podľa vyššie uvedeného kosovské hospodárstvo preukázalo určitý pokrok v prechode na trhový systém a zachovaní makroekonomickej stability, ale stále je veľmi závislé od finančných prostriedkov, technickej, finančnej pomoci západných darcov a diaspóry.

b) Hlavné odvetvia hospodárstva

Kosovské hospodárstvo predstavuje mimoriadne zložitý ekonomický priestor, ktorého zásadným problémom je korupcia, zle fungujúce podnikateľské prostredie, ktoré odrádza investorov aj napriek pozitívnemu rastu v posledných rokoch. Z uvedeného dôvodu trpí hospodárstvo nedostatkom financií a je značne závislé od zahraničnej pomoci. MMF odporučil vykonať štrukturálne reformy, ktoré by mali zvýšiť dôveryhodnosť kosovského podnikania pre zahraničné investície a znížiť sociálne napätie. Najmä sa jedná o prilákanie investícií nielen do priemyslu, energetiky, cestnej, železničnej infraštruktúry, ale aj do vzdelávania, zdravotníctva a ekológie. Ďalšie odporúčania sa týkajú daní a colných poplatkov, ktoré nie sú v súlade s princípmi WTO.

V pravidelnej správe Svetovej banky Doing Business pre rok 2020 sa Kosovo umiestnilo na 57. mieste, čím si udržalo pozíciu z roku 2019. Napriek nižšiemu umiestneniu v rebríčku Kosovo dosiahlo zlepšenie v niekoľkých oblastiach. Najmä v oblasti vybavovania stavebných povolení. Pri zjednodušení procesu povoľovania stavby Priština zrušila požiadavku oznamovať začatie výstavby. Nadobudnutím účinnosti zákona o obchodných organizáciách sa zvyšuje ochrana malých investorov zvyšovaním: právnej ochrany, transparentnosti a kontroly konfliktov záujmov. Investície do infraštruktúry prenosovej siete a zavedenie automatizovaného systému na monitorovanie výpadkov energie a obnovenie služieb sa stabilizovali dodávky elektrickej energie.

Slabé ekonomické prostredie, vysoká úroveň neformálnosti, nedostatok podnikateľskej a úverovej histórie, nízky vývoj kapitálových trhov bránia integrácii na regionálne trhy. Kosovo je pritom krajina konfrontovaná s vysokým externým deficitom a má najnižšiu úroveň exportu v regióne, čo je jasnou známkou ťažkostí kosovských spoločností.

Ministerstvo pre infraštruktúru a dopravu zjednodušilo postup homologizácie nových vozidiel zrušením povinnej prvej technickej kontroly vozidiel vyrobených pre trh EÚ. Podľa rozhodnutia ministerstva (17.10.2019) dovozcovia vozidiel už nebudú povinní fyzicky predkladať každé nové vozidlo na ďalšie overenie. Podľa tohto rozhodnutia sa poplatok za homologizačné služby vo výške 100 eur uplatňuje len na vozidlá vyrobené na trhoch mimo EÚ. Pred prijatím uvedeného rozhodnutia sa všetky novo dovezené vozidlá museli podrobiť homologizácii vrátane tých, ktoré boli vyrobené v súlade s požiadavkami jednotného trhu EÚ. Ojazdené vozidlá, ktorých väčšinu tvoria autá z EU - podľa údajov v roku 2019 bolo dovezených 22 tis ojazdených automobilov a 3 300 nových automobilov.

Viac ako 90% nových vozidiel a viac ako 95% ojazdených vozidiel dovezených do Kosova sú európske značky, ktoré sa vyrábajú pre trhy EÚ.

V súčasnosti Kosovo využíva svoje technické požiadavky na diskrimináciu dovozu vozidiel. ČK a EÚ DEL v Kosove sa vyjadrili k potrebe zmeniť vyššie uvedenú prax nakoľko zahŕňa nepovolené ustanovenia SAA. Kosovo by malo predovšetkým prijať osvedčenie o homologizácii osvedčujúce homologizáciu EÚ pre všetky dovezené vozidlá - nové alebo ojazdené. Požiadavka na automobilový tovar EÚ homologizovaný v EÚ, dodatočné skúšky alebo národná kosovská homologizácia sú v rozpore s čl. 23 SAA proti presadzovaniu harmonického hospodárskeho vzťahu a postupnému rozvoju zóny voľného obchodu medzi EÚ a Kosovom; a čl. 80, ktorý podporuje využívanie technických predpisov EÚ, európskych noriem a postupov posudzovania zhody.

Usmernenia EÚ pre vypracovanie programu hospodárskych reforiem vzhľadom na postavenie, v ktorom sa Kosovo dnes nachádza naznačujú, že úsilie by sa malo zamerať na konkurencieschopnosť (*najmä v regionálnom aspekte*) a rozvojových prioritách.

Kosovo čelí veľmi krehkému hospodárstvu, ktoré sa vyznačuje nepriaznivým podnikateľským prostredím, slabými mechanizmami presadzovania práva, rozšírenou korupciou, nedostatkom kvalifikovaných pracovných síl, obmedzeným prístupom k financiám a slabým presadzovaním zmlúv.

Kosovo by sa malo zamerať na:

- rozvoj súkromného sektora ako jednej z hlavných hybných síl hospodárskeho rozvoja;
- zlepšenie podnikateľského prostredia s cieľom prilákať domácich a zahraničných investorov, najmä exportne orientovaných;
- poskytovanie finančnej a technickej podpory miestnym výrobcam s cieľom zvýšiť ich konkurencieschopnosť a tým aj kosovského podielu na jednotnom trhu;
- posilnenie spolupráce medzi inštitúciami a podnikateľskou komunitou a výrobcov, aby urýchlili dosiahnutie dostatočných noriem kvality a prijali technické zabezpečenie s požiadavkami;
- zlepšenie kvality inštitúcií s cieľom zabezpečiť účinný systém súdnictva a pravidiel boja proti korupcii;
- prijatie legislatívneho rámca na zlepšenie kvalitnej infraštruktúry týkajúcej sa normalizácie, akreditácie, posudzovania zhody a dohľadu nad trhom;
- posilnenie daňovej správy s cieľom zvýšiť výber daní z existujúcich daní;
- prijatie hospodárskych politík, ktoré sa viac spoliehajú skôr na iné kanály vytvárajúce príjmy ako vlastné príjmy;
- prijatie politík na zvýšenie konkurencieschopnosti a produktivity nielen výrobcov a podnikateľskej komunity, ale celej ekonomiky;
- poskytovanie inštitucionálnej podpory na zvýšenie miery čerpania finančných prostriedkov z nástroja IPA, konkurencieschopnosti a inovácie, poľnohospodárstva a rozvoja vidieka, regionálna a územná spolupráca, vzdelávanie, zamestnanosť a sociálna politika.

Predovšetkým ide o zmeny daňového systému, od ktorých sa očakáva stimulácia spoločností zapojených do výroby, aby boli konkurencieschopnejšie na trhu; ide aj o odstránenie prekážok - znížením správnych konaní (zrušenie vývozných certifikátov), oslobodenie od cla pre zariadenia informačných technológií, zníženie DPH, diferenciácia DPH (*výrobky považované za základné pre dennú spotrebu*), poskytovanie daňových prázdnin s cieľom podpory investícií a rozšírenie zoznamu výrobkov oslobodených od cla.

Stabilizačná a asociačná dohoda (SAA) medzi EÚ a Kosovom vstúpila do platnosti 1.4.2016. V rámci nového nástroja EÚ predvstupovej pomoci bolo vyčlenených Kosovu 645,5 mil. eur (IPA 2014-2020). Z tejto pomoci sú podporované reformy socioekonomického a regionálneho rozvoja, sociálnej politiky a rozvoj vidieka.

Privatizácia dosiahla len malý pokrok a záujem investorov zostáva veľmi obmedzený. V rámci toho bol zverejnený zoznam predaného, preneseného alebo inak riešeného majetku. Zoznam obsahuje 1277 položiek v celkovej hodnote 653 537 421 eur. Celkovo ide privatizácia veľmi pomaly. Problém okolo privatizácie bane Trepča pretrváva, kvôli nevyriešeným problémom okolo vlastníctva.

Bankový sektor

Bankový sektor tvorí podstatnú časť finančných aktív a zostáva stabilný, likvidný a rentabilný, ale rýchlo rastúce spotrebiteľské a realitné úvery si vyžadujú dôkladné monitorovanie. Ročný rast úverov sa pohybuje okolo 12%. Banky zohrávajú vo finančnom sektore Kosova dominantnú úlohu (drží 67,52% aktív), nasledujú penzijné fondy (26,63%), mikro-finančné inštitúcie (2,71%) a poisťovne (3,14%). Bankový sektor v Kosove má dostatočnú likviditu. V roku 2019 predstavoval vlastný kapitál kosovských bánk 520,2 mil. eur, čo je o 4,5% viac ako v roku predchádzajúcom. V roku 2019 predstavovali sadzby bankových úverov v priemere 6,4% a úrokové sadzby vkladov 0,90%. V Kosove pôsobí 10 komerčných bánk, pričom cca 70% všetkých aktív spravujú tri najväčšie z nich ProCredit, Raiffeisen a NOVL Ljubljanska Banka - tento pomer však postupne klesá. Celkovo držia vyše 90% kapitálu zahraničné bankové inštitúcie. V posledných rokoch sa rýchlo rozvíja banková infraštruktúra. V Kosove pôsobí nasledujúce banky: ProCredit Bank, Raiffeisen Bank, NLB Prishtina (Nova Ljubljanska banka), TEB Sh. A. (Türk Ekonomi bankası), Banka ekonomikou, Banka Kombetare Tregtare, Banka Për Biznes, Komercijalna Banka ad Beograd, Is-bánk a ziza Bank, a poisťovne: Dardania, Illyria, Kosova e Re, Siguria, Insig, Sigal, Sigma, Croatia Sigurimi, Sigkos a Elsig, Eurosig, Prisig, Scardian, Grawe Kosova.

c) Členstvo v medzinárodných organizáciách a účasť v integračných procesoch

Kosovo vo februári 2008 jednostranne vyhlásilo nezávislosť, ktorú doposiaľ uznalo 114 členských štátov OSN zo 193, vrátane 23 členských štátov EÚ – **Slovensko nezávislosť Kosova neuznalo**. V polovici roka 2009 sa Kosovo pripojilo k Medzinárodnému menovému fondu (MMF) a Svetovej banke (WB) a o 3,5 roka sa stalo plnoprávnym členom Európskej banky pre obnovu a rozvoj (EBOR). Kosovo je od roku 2006 členom CEFTA a využíva z uvedeného členstva výhody.

Smerovanie Kosova je chýlostivé, nakoľko ho mnohé medzinárodné organizácie interpretujú odlišne. Celý rad členov OSN Kosovo neuznáva. Okrem iného štyri členské krajiny NATO sú súčasne aj členmi tejto významnej organizácie, a tak hlavnou snahou Kosova vo vzťahu k EÚ je zabezpečiť si uznanie zo strany týchto krajín. Okrem úsilia o členstvo v medzinárodných organizáciách Kosovo vyvíja snahy o vízovú liberalizáciu. V uvedenom úsilí ich podporuje aj protektor USA, aj tzv. kontaktná skupina Kvinta, vzhľadom na nejednotnosť EÚ, NATO a OSN má významné poslanie.

Delegácia EÚ v Kosove je jednou z najväčších, hrá kľúčovú úlohu v realizácii agendy – politického, technického dialógu a poradenstva v Kosove. Jej cieľom je podpora integračných snáh do EÚ.

Stabilizačná a asociačná dohoda (SAA) medzi Európskou úniou a Kosovom nadobudla platnosť 1. apríla 2016. SAA zavádza zmluvný vzťah, ktorý so sebou nesie vzájomné práva a povinnosti a zahŕňa širokú škálu odvetví, ktoré budú podporovať vykonávanie potrebných reforiem a dajú Kosovu príležitosť priblížiť sa k Európe. Týmto krokom došlo aj k sprístupneniu predvstupovej pomoci na obdobie 2014-2020 a pre Kosovo bolo pridelených 645,5 mil. eur.

II. PODPORA OBCHODU A PODNIKANIA

a) Podnikateľská legislatíva

Dohoda o stabilizácii a pridružení predstavuje dôležitý míľnik pre kosovské hospodárstvo a podnikateľskú komunitu. SAA s EÚ, uľahčuje prístup kosovských podnikov k jednému z najväčších obchodných blokov. Okrem obchodu poskytuje SAA mnoho iných pozitívnych výhod. Ponúka široké možnosti na prekonanie súčasných prekážok brzdenia hospodárskeho rozvoja zvyšovaním produktivity, znižovaním obchodných prekážok, zlepšovaním konkurencieschopnosti a prenikaním na trh, prilákanie zahraničných investícií a zvyšovanie vývozu.

Všetky legislatívne požiadavky a technické podmienky vyplývajúce z SAA pripravujú pôdu pre udržateľnejšie a transparentnejšie prostredie pre obchod a trh vrátane verejného obstarávania, politiky hospodárskej súťaže a duševného vlastníctva.

Zahraničné obchodné organizácie môžu v Kosove vyvíjať podnikateľskú činnosť za rovnakých podmienok ako miestne subjekty; musia byť však zapísané do obchodného registra a predložiť "memorandum zahraničnej obchodnej organizácie", ktoré obsahuje informácie požadované Zákonom o obchodných organizáciách.

Legislatívnym základom, upravujúcim podmienky jednotlivých druhov podnikania, je legislatíva o obchodných organizáciách. Inštitúciou zodpovednou za registráciu a evidenciu podnikateľských subjektov je **Agentúra pre registrácie biznisu Kosova (ARBK)** www.arbk.rks-gov.net/, na ktorej webových stránkach možno získať základné informácie o požiadavkách pre zápis obchodných spoločností, vrátane potrebných formulárov. Možno tu tiež nahliadnuť do obchodného registra a vyhľadať podnikateľský subjekt podľa rôznych parametrov. Poplatky za úkony, vykonávané ARBK, sú dané Vyhláškou Ministerstva obchodu a priemyslu č. 18/2011.

V roku 2017 došlo k uľahčeniu platenia daní zavedením on-line systému na podanie a platenie DPH a odvodov na sociálne zabezpečenie a platenie daní čo je menej nákladné - umožňuje odpočítanie viacerých druhov výdavkov na výpočet dane z príjmov právnických osôb. Kosovo v roku 2019 zjednodušilo platenie daní tým, že umožnilo daňovým poplatníkom požadovať vrátenie DPH na štandardnom formulári pre priznanie dane z pridanej hodnoty, a to zefektívnením hodnoty daňového auditu a odstránením požiadavky na vykazovanie nákupov vyšších ako 500 €.

Zriadenie podnikateľského subjektu už nevyžaduje minimálny kapitál ale vláda zaviedla zjednodušený právny rámec pre platobnú neschopnosť podnikov. Formálny trh práce nie je plne rozvinutý a neformálna pracovná aktivita zostáva značná. Veľké poľnohospodárske a energetické dotácie poskytované vládou a medzinárodnými darcami predstavujú viac ako jednu tretinu HDP Kosova.

Daňový systém je pomerne jednoduchý – napriek prítomnosti potrebnej legislatívy výber daní je nízky. Dve tretiny fiškálnych príjmov sú získané z colných poplatkov. Základnými zložkami systému je daň z pridanej hodnoty, príjmov fyzických a právnických osôb - daň z úrokov, nájomného, autorských honorárov, clá, municipálna daň, spotrebná daň, odvody za obchodné licencie a daň z ťažby.

Daň z pridanej hodnoty (DPH) predstavuje 18%

Daň z príjmov právnických osôb- z príjmov právnických osôb: 10%

Zrážkové dane: dividendy 10%, úroky 10%, licenčné poplatky 10%. Príspevky na sociálne zabezpečenie platené zamestnávateľmi 5%

Daňové priznania sú podávané mesačne do 20. dňa nasledujúceho mesiaca, ako aj ich úhrada. Sadzba dane z príjmu právnických osôb sa odvíja od ročného obratu. Daň z nehnuteľnosti v závislosti od druhu predstavuje 0,05-1% z trhovej hodnoty nehnuteľnosti – odvod sa uskutočňuje polročne.

Pozn.: Proti rozhodnutiu daňovej a colnej správy je možné sa odvolať na Independent Review Board. Nedostatok pracovných kapacít však spôsobuje veľké množstvo nedoriešených prípadov a niekoľkomesačné až niekoľkoročné procesy.

Formy podnikania:

- Podnik jednotlivca - väčšina všetkých podnikateľských subjektov v Kosove;
- Verejná obchodná spoločnosť (general partnership);
- Komanditná spoločnosť (partnership);
- Spoločnosť s ručením obmedzeným (limited liability company - minimálna výška základného imania nie je stanovená);
- Akciová spoločnosť (joint stock company, s minimálnou výškou základného imania 10 tis. €).
- zahraničná spoločnosť
- Právnická osoba v spoločnom vlastníctve (družstvo)
- Verejnoprávny podnik v obecnom záujme
- Poľnohospodárske družstvo.

Na účely zápisu podnikateľského subjektu je potrebné predložiť stanovky spoločnosti, spoločenskú (zakladateľskú) zmluvu, kópie pasov zahraničných partnerov, akcionárov spoločnosti a národných osobných dokladov v prípade občanov Kosova.

V prípade založenia pobočky zahraničného subjektu je potrebné predložiť notársky overenú kópiu výpisu z obchodného registra materskej firmy a rozhodnutie o založení spoločnosti v úradnom preklade.

V súlade so Zákonom o financovaní miestnej správy môže obec, v ktorej má spoločnosť priestory pre svoju činnosť (nech sa jedná o sídlo alebo nie), požadovať registráciu týchto priestorov. Výšku poplatku za registráciu si obce stanovujú samy podľa druhu činnosti spoločnosti (cca od 100 EUR do 1 000 eur). Pred začatím podnikateľskej činnosti je potrebné (do 15 dní od zápisu spoločnosti) požiadať u príslušnej regionálnej pobočky daňovej správy o pridelenie daňového identifikačného čísla.

Podľa dostupných informácií sa ukazuje, že malé, stredné podniky (MSP) v Kosove čelia vážnym ťažkostiam s ich potrebami. Je to spôsobené nízkou úrovňou formálneho vzdelávania a neformálne smerom k potrebám trhu práce, ktoré ponúkajú vzdelávacie inštitúcie na verejných aj súkromných úrovniach.

b) Programy podpory zahraničného obchodu, technickej a finančnej pomoci, projekty regionálnej spolupráce

Kosovská vláda vrátane ministerstva obchodu a priemyslu a Agentúry na podporu investícií Kosova aktívne podporuje zahraničné investície a víta rozvoj súkromného sektora. Clá sú relatívne nízke. Kosovo je zamerané na liberalizáciu obchodu od podpisu SAA. Kosovo získava približne 58% svojich príjmov z ciel na dovozy, avšak podľa dohody o SAA sa od krajiny vyžaduje, aby v najbližších siedmich rokoch postupne zrušila sadzby na tovary EÚ. Výrobky vyvážené do EU sú oslobodené od dane, pretože krajina využíva nercipročnú preferenčnú dohodu udelenú krajinám zúčastňujúcich sa na procese stabilizácie a pridruženia.

Hraničné napätie so Srbskom však bráni rozvoju obchodu. Kosovo zaviedlo na konci roku 2019 novú daň z dovozu zo Srbska a Bosny a Hercegoviny uprostred slepej uličky obchodu, čo viedlo k poklesu príjmov z oboch krajín o viac ako 50%.

Kosovo vytvorilo Národnú radu pre ekonomické zóny (Z.z. o hospodárskych oblastiach č.04/L-159/2012), ktorá patrí pod ministerstvo obchodu a priemyslu. V roku 2013 bol schválený Národný plán pre rozvoj konceptu hospodárskych oblastí. Cieľom vytvorenia ekonomických zón je vytvorenie vhodného podnikateľského prostredia pre miestne a zahraničné podnikateľské subjekty, rozšírenie už existujúceho priemyslu a rozvoj regiónov.

Rozvoj priemyselných zón spolu s podporou súkromných investícií je jednou z prioritných nástrojov vládnej politiky. Kosovo má niekoľko Biznis parkov: Drenas, Mitrovica, Zinkunie – holandsko-kosovský park ľahkého priemyslu, Suva Reka, ekonomická zóna-technologický park v Shtime, Skendaraj, Vučitrn, Lipjan.

Rozvojové fondy a nástroje

Medzinárodný menový fond (MMF) a Svetová banka (WB) - Kosovo je členom MMF a WB od 29. júna 2009. Členstvo Kosova vo WB významne prispieva k jeho hospodárskemu rozvoju. Podpora WB je sústredená na strednodobé projekty zamerané na zníženie chudoby prostredníctvom financovania kľúčových štrukturálnych a sektorových reforiem a na projekty boja proti korupcii a budovania infraštruktúry.

Finančná podpora EÚ smeruje do kosovského reformného programu ako aj do početných projektov, ktoré sú financované EÚ formou grantov a dohôd v rámci IPA programu. Pre roky 2014-2020 je alokovaných 645,5 mil. eur. Subjekty pre realizáciu projektov sú vyberané prostredníctvom verejných výberových konaní/tendrov – bližšie na:

http://eeas.europa.eu/archives/delegations/kosovo/grants_tenders/grants/index_en.htm

Európska banka pre obnovu a rozvoj (EBOR) - schválila členstvo Kosova v 11/2012. Oficiálne sa Kosovo stalo členom EBOR 17. decembra 2012. Členstvom Kosovo získalo dôležitý zdroj financovania rozvoja ekonomiky, pričom EBOR sa sústreďuje - predovšetkým na podporu privatizácie a rozvoja súkromného sektora, konkurencieschopnosť, rozvoj infraštruktúry, energetický a ťažobný sektor.

EBOR pripravil pre Kosovo úverový program vo výške 39,9 mil. eur na financovanie modernizácie železničnej infraštruktúry. Cieľom je prehĺbiť regionálnu integráciu a posilniť hospodársky rozvoj Kosova. Uvedený úver podporí jednu z väčších investícií do sektora dopravy v Kosove. Projekt počíta s modernizáciou existujúcej železničnej siete medzi Kosovom a Európskou železničnou sieťou cez koridory v Macedónsku na juhu a obnovenie železničného spojenia na administratívnej línii so Srbskom na severe (trasa Hani i Elezit - Leshak). K ďalším projektom financovaným EBOR je možné zaradiť investície do mestskej dopravy v Prištine, do obnovy niektorých cestných úsekov, dokončenie časti diaľnice z Besi do Merdare a do stavby diaľnice z Lipjane do Gjilanu.

III. INVESTÍCIE, ENERGETIKA, VEDA A VÝSKUM

a) Priame zahraničné investície:

Agentúra na podporu investícií a podnikania v Kosove (KIESA) pôsobí v rámci Ministerstva obchodu a priemyslu. KIESA poskytuje podporu miestnym a zahraničným investorom pri získavaní informácií týkajúcich sa oblasti investícií, ktoré majú v úmysle investovať v Kosove, o postupoch registrácie podnikov,

poskytovanie informácií o legislatíve, ktorá súvisí s priamymi zahraničnými investíciami (PZI), vydaním špecifických makroekonomických informácií a poskytovaním potrebných služieb na realizáciu ich investícií <http://kiesa.rks-gov.net/>.

Kosovo ponúka vhodné prostredie pre podnikanie, ako sú mladí a motivovaní pracovníci, voľný trh a prístup bez cla na trh EÚ, dane, ktoré patria medzi najnižšie v regióne a jednoduché postupy podnikania. Ministerstvo obchodu a priemyslu je naďalej odhodlané vykonávať významné aktivity na uľahčenie podnikateľského prostredia a na podporu rozvoja súkromného sektora.

PZI sú upravené predovšetkým zákonom č. 04 / L-220 o zahraničných investíciách, ktorého cieľom je podporovať, chrániť a prilákať zahraničné investície v Kosove, predovšetkým poskytovaním základných práv, ochranných opatrení a záruk zahraničným investorom. Hlavným cieľom tohto zákona, ktorým bol zrušený zákon č. 02 / L-33, je zlepšiť podnikateľské prostredie a podmienky s cieľom získať zahraničné investície a zabezpečiť spravodlivé zaobchádzanie s investormi v súlade s medzinárodnými normami. Zákon upravuje všetky aspekty zahraničných investícií, rieši nediskrimináciu, vyvlastnenie, dodržiavanie povinností / noriem a zákonov a okrem iného mechanizmy na riešenie investičných sporov.

Takisto hodnotenia 7/7 investičných rizík zo strany OECD charakterizuje kosovské podnikateľské prostredie ako vysoko rizikové. Prebiehajúce väčšie investičné projekty zahŕňajú: moderné prepojenie diaľničnej siete do Albánska, Srbska a Severného Macedónska. V rámci konektivity západného Balkánu a napojenie na európsku železničnú sieť sa v roku 2016 začala realizovať prvé fázy investičného projektu na rekonštrukciu a výstavbu železničnej siete.

K ďalším významnejším projektom patria investície do energetického sektora, rekonštrukcie hnedouhoľných elektrární a výstavba nových energetických zdrojov - hnedouhoľné, vodné a veterné elektrárne. Realizované je tiež prepojenie elektrickej siete (400 kV) s Albánskom, ktoré umožnia využívať rôzne zdroje el. energie v Kosove (uhlie) a v Albánsku (vodné). Novým trendom je tiež zameranie na energetickú efektívnosť budov v záujme znižovania ich energetickej náročnosti.

Medzi aktuálne investície patrí obnova hnedouhoľnej elektrárne Kosovo B. Na základe dohody s uvoľní EU celkom 76,4 mil. Eur, ktoré budú v elektrárni využité na obnovu filtrácie a ďalšieho zariadenia na odstraňovanie spalín (DeNOx). Vysoký predstaviteľ EÚ pre zahraničné veci a bezpečnostnú politiku J. Borrell, ktorý 02/2020 navštívil Kosovo, potvrdil, že realizácia tohto projektu významne pomôže vylepšiť kvalitu ovzdušia. Takisto generálny riaditeľ spoločnosti Kosovo Energy Corporation (KEK) N. Thaci oznámil, že KEK do tohto projektu investuje ďalších 54 mil. eur. Elektrárňou Kosovo B bude modernizovaná v spolupráci s kosovskou vládou a pod vedením spoločnosti Engineering Dobersek (DE) za podpory partnerských spoločností Hamon Thermal Europe (FR) a RJM Corporation (GB). Vzhľadom na objem investície je zrejmé, že mnoho subdodávok bude realizovaných tiež firmami z ďalších krajín. Slovenská SES Timače má skúsenosti s výstavbou a rekonštrukciou tepelných elektrární a mali záujem sa zapojiť ako subdodávateľ do projektu.

Podiel PZI na HDP narástol v roku 2020 na 4%, ale naďalej pokrývajú len tretinu deficitu bežného účtu. V roku 2020 investovali zahraničné firmy v Kosove celkovo 321,7 mil. EUR. Najviac investícií smerovalo do sektoru nehnuteľností, stavebníctva, spracovateľského priemyslu a veľkoobchodu.

Medzi najvýznamnejších investorov patrilo Nemecko (83 mil. EUR), Švajčiarsko (55 mil. EUR) a USA (32,6 mil. EUR).

Kontakt na Agentúru pre podporu investícií a podnikania:

Kosovo Investment and Enterprise Support Agency (KIESA)

Muharrem Fejza str. n.n.

Lagja Spitalit

10000 Prishtine
Republic of Kosovo
Tel: +383 (0) 38 200 36542, +383 (0) 38 200 36585
E-mail: info.kiesa@rks-gov.net
<https://kiesa.rks-gov.net>

b) Energetická politika krajiny

Konkurencieschopnosť Kosova je naďalej obmedzovaná nespoľahlivým a nediverzifikovaným systémom energie. Zastaraný energetický systém sa v podstate opiera o dve staré, neefektívne a vysoko znečisťujúce lignitové tepelné elektrárne s celkovým inštalovaným výkonom 1 560 MW. Výroba elektrickej energie je 97% a závisí od dvoch starnúcich hnedouhoľných elektrární: Kosova A s piatimi blokmi 800 MW a Kosovo B s dvoma blokmi 678 MW. Súčasná skutočná kapacita týchto elektrární je okolo 915 MW. Spotreba elektriny v Kosove neustále rastie. Je to piata najväčšia krajina s lignitovými rezervami na svete a od v roku 2008 doviezlo Kosovo el. energiu za viac ako pol miliardy eur- podľa správ kosovského energetického regulačného úradu (ERO), dovoz bol najmä zo Srbska.

Napriek protestom ČK EU a EU DEL a požiadavke, že biodiverzita regiónu vrátane riečnych ekosystémov, vodných elektrární by sa mala rozvíjať v súlade s platnými právnymi predpismi a najvyššími normami ekologickej ochrany. Moratórium na výstavbu nových vodných elektrární bolo zrušené a vyvolalo nové protesty. Príspevok MHE na výrobu energie je veľmi skromný - v roku 2018 predstavoval len 3, 6% elektrickej energie na celom západnom Balkáne.

Vláda Kosova s cieľom uspokojiť rastúci dopyt po energii, znížiť výpadky energie a nižšie emisie skleníkových plynov rehabilituje kosovskú elektrárňu B, ktorá je staršia ako 30 rokov, aby ju uviedla do súladu s príslušnými požiadavkami.

Zámerom je vybudovať novú, účinnejšiu elektrárňu Kosovo eRe na hnedé uhlie podľa nariadení EU , ktorá by nahradila 45-ročnú vysoko znečisťujúcu elektrárňu Kosovo A. V súčasnosti Kosovo vypúšťa do atmosféry ročne približne 5,8 mil. ton CO₂. S výstavbou Kosova e Re dôjde k zníženiu emisií prachu asi o 93%, emisií oxidu uhličitého asi o 38%, oxidu siričitého asi o 85% a NO_x o 93%. Projekt by mal začať fungovať okolo roku 2023, v tom istom roku, keď sa má Kosovo A ukončiť svoju prevádzkovú životnosť.

Kosovo v súčasnosti nie je schopné uspokojiť svoje potreby domácej spotreby energie a dopyt po energii sa zvyšuje na miestnej a regionálnej úrovni. Nedostatočná dodávka elektriny je jedným z najväčších problémov pre podnikanie v Kosove. Správy USAID naznačujú, že podniky strácajú okolo 300 mil. eur ročne z dôvodu nestabilných dodávok energie. Spotreba elektrickej energie a špičkový dopyt v Kosove vzrástli v rokoch 2000 až 2010 o viac ako 90% a maximálny dopyt v roku 2017 bol okolo 1200 MWh. Podľa kosovského ministerstva pre hospodársky rozvoj bude v roku 2023 po uzavretí elektrárne Kosovo A asi 23% miestneho dopytu po elektrine pokrytých z obnoviteľných zdrojov, 50% z elektrárne Kosovo B, kým nová elektrárňu Kosovo e Re pokryje 37% dopytu, čím sa eliminuje potreba dovozu.

Podľa Európskej banky pre obnovu a rozvoj (EBOR) má Kosovo len 102,4 MW kapacity obnoviteľnej energie: 70 MW malých vodných elektrární a 32,4 MW veterných fariem na východe krajiny. V severnom Kosove sa vyvíja veterná farma s výkonom 105 MW, s komerčnou prevádzkou naplánovanou na rok 2021.

Kosovo nedávno zvýšilo svoj cieľ v oblasti obnoviteľnej energie na ďalších 400 MW kapacity do roku 2026. To by stačilo na pokrytie štvrtiny jeho dopytu po energii a zníženie závislosti na starnúcich uhoľných elektrárňach. V predchádzajúcom pláne rozvoja obnoviteľných zdrojov energie, ktorý bol

zavedený v lete 2016, sa stanovilo pridanie len 10 MW slnečnej energie, pričom sa zamerala na približne 250 MW celkovej čistej energie.

V správe Európskej komisie sa uvádza, že Kosovo dosiahlo určitý pokrok v oblasti obnoviteľných zdrojov energie. Na rok 2021 EK odporúča Kosovo:

- pripraviť sa na odstavenie elektrárne Kosovo A a na environmentálnu modernizáciu Kosova B;
- plne fungovať fond pre energetickú účinnosť a zvýšiť stimuly pre energetickú účinnosť pre súkromný sektor a domácnosti.

Kosovo má veľmi veľké zdroje hnedého uhlia v celkovo cca 12,5 mld. ton, čím zaujalo druhé najväčšie miesto v Európe a piate na svete. Nemá ťažbu ropy ani zemného plynu ani nemá infraštruktúru na dovoz plynu, hoci má záujem vybudovať plynovod na pripojenie k transadriatickému plynovodu.

Vzhľadom na dominanciu lignitu v energetickom mixe Kosova je veľmi nepružný a na zlepšenie situácie je potrebné lepšie prepojenie so susednými krajinami. Bolo vybudované nové prepojenie 400 kV s Albánskom, ale od novembra 2019 nezačalo prevádzku z dôvodu politických otázok medzi Kosovom a Srbskom.

Kosovo nemá dostatok vodných zdrojov ako iné balkánske krajiny, ale v posledných rokoch sa výstavba malých vodných elektrární ešte urýchlila a stala sa kontroverznou, keďže niektoré z nich sú umiestnené v chránených oblastiach. V roku 2019 vyprodukovaná vodná energia do 10 MW predstavovala 2,7% kosovskej el. energie.

Podľa Zmluvy o Energetickom spoločenstve má Kosovo cieľ dosiahnutie v OZE 25% podielu na konečnej hrubej spotrebe energie do roku 2020. V roku 2017 dosiahla 22,9% energie z OZE, čím sa dostala na cestu naplnenia cieľa. Dosiahlo sa to však väčšinou revidovaním údajov o využívaní drevnej biomasy v domácnostiach, a nie investovaním do obnoviteľnej energie.

Prvá veľká veterná farma v Kosove, elektrárň Kitka s výkonom 32 MW, začala bežať koncom roka 2018 a v 12/2019 EBRD schválila úver pre elektrárň Bajgora s výkonom 105 MW. Ku koncu roka 2018 bolo v Kosove nainštalovaných len 7 MW solárnej fotovoltiky, hoci v krajine sa nachádza výrobný závod.

Rôzne zdroje odhadujú rozdielny potenciál slnečnej a veternej energie v Kosove. Tieto by sa mohli skombinovať s existujúcou vodnou energiou v Albánsku, čím by bol vytvorený oveľa flexibilnejší elektrický systém. V 12/2019 sa tieto dve krajiny dohodli na vytvorení spoločného trhu s el. energiou.

Energetická efektívnosť (EE) - Zvyšovanie energetickej efektívnosti verejných budov je zaradené do programu na znižovanie energetickej spotreby. Veľká časť verejných budov bola postavená pred viac ako 20 rokmi a ani novšie budovy (až na malé výnimky) nie sú riešené s ohľadom na EE. V prvej fáze sa počíta s projektmi zameranými na štátne a verejné budovy. Rovnako ako ostatní členovia Energetického spoločenstva má Kosovo do roku 2020 cieľ 20% energetickej účinnosti. Má obrovské straty v distribúcii - takmer 28% v roku 2018 v dôsledku technických strát a nezaplatenia (každá približne polovica). Spolu s umelo vysokým dopytom po zle izolovaných budovách má krajina obrovský potenciál na úsporu energie.

Z vyššie uvedeného vyplýva, že najväčšou výzvou je modernizácia energetického sektoru – udržateľnej energie a nedostatku kapacít. Neexistuje stabilné zásobovanie energiami a zastarané elektrárne sú preťažené, čo spôsobuje časté výpadky elektrickej energie čo bráni rozvoju a odrádza investorov.

Hlasovanie o novej dohode o prepojení medzi prevádzkovateľom prenosovej sústavy Kosova (TSO) KOSTT a ENTSO-E úspešne uzavrela regionálna skupina Európy (RGCE). RGCE je jednou z piatich stálych regionálnych skupín alebo synchronných oblastí v rámci ENTSO-E, Európskej siete prevádzkovateľov prenosovej sústavy.

KOSTT a Kosovo hlasovaním a následnou dohodou definitívne opustia kontrolný blok SMM - Srbsko, Čiernu Horu a Severnú Macedónsko a vytvoria kontrolný blok Kosovo - Albánsko (AK). Účast' umožní zapojenie sa do albánskej energetickej burzy.

Členovia Európskej siete prevádzkovateľov prenosovej sústavy (ENTSO-E) **21.04.2020** schválili **dohodu s kosovským prepravcom - prevádzkovateľom prenosovej sústavy (KOSTT)**. Zo 42 členských spoločností 22 hlasovalo v prospech Kosova. Dohoda umožňuje KOSTT využívať rovnaké práva a povinnosti ako majú ostatní európski prevádzkovatelia vrátane prístupu na regionálny trh.

IV. ZAHRANIČNÝ OBCHOD KRAJINY

Kosovský zahraničný obchod je výrazne deficitný, čo je dlhodobým problémom kosovského hospodárstva. V dovoze tradične dominuje import dopravných prostriedkov a strojov, trhových výrobkov, potravín, živých zvierat, minerálnych palív a chemikálií.

c) Základná štatistika zahraničného obchodu

Medzi najvýznamnejšie vývozné položky sa radia suroviny rastlinného pôvodu, ovocie, trhové výrobky triedené podľa materiálu, surové materiály, nerastné suroviny, priemyselné spotrebný tovar, potraviny a živé zvieratá.

Obchodný deficit Kosova sa v roku 2020 medziročne znížil o 9,4% na 2,8 mld. eur.

Export vzrástol na 493 mil. eur, zatiaľ čo dovoz v roku 2020 klesol na 3,3 mld. eur. Celkový obrat obchodnej výmeny dosiahol v roku 2020 hodnotu 3,8 mld. eur.

Vývoj zahranično-obchodnej bilancie Kosova

Tabl. č.: 5 mil. €

	2016	2017	2018	2019	2020
Export	309	379	366	382	493
Import	2790	3060	3330	3493	3315
Obrat	3100	3439	3696	3874	3808
Saldo	-2481	-2681	-2964	-3111	-2,822
Rast %	4,9	11,0	7,5	4,8	-1,7

Zdroj: EÚ

Hlavní zahraniční obchodní partneri Kosova v roku 2020

Tab. č.:6 mil. €

p. č	partner	dovoz	p. č	partner	vývoz	p. č.	partner	obrat	Podiel %
	svet	3493		svet	382		svet	3,808	100
1.	EU 27	1634	1.	EU 27	158	1.	EU 27	1793	47,1
2.	Turecko	365	2.	Albánsko	156	2.	Turecko	372	9,8
3.	Čína	293	3.	S. Maced	53	3.	Čína	294	7,7
4.	Srbsko	206	4.	Švajčiarsko	36	4.	Albánsko	288	7,6

5.	S. Macedónsko	183	5.	UK	26	5.	S. Macedónsko	236	6,2
6.	Albánsko	132	6.	Srbsko	18	6.	Srbsko	224	5,9

Zdroj: EÚ

Obchodná výmena s krajinami EÚ tvorí 47% celkového obratu zahraničného obchodu Kosova. Tradične najväčšími obchodnými partnermi sú Nemecko, Taliansko, Holandsko, Grécko, Francúzsko a Belgicko.

Celkový vývoz Kosova do krajín EÚ v roku 2020 predstavoval 165 mil. eur. Hlavnými partnermi na kosovského vývozu tovaru a služieb bola EÚ. Dovozy Kosova z ČK EU predstavoval 1,163 mld. eur. Ročná miera rastu dovozu z ČK EU v roku 2020 poklesla o 9,4% a kosovský vývoz do ČK EU vzrástol o 26,9%.

Vývoj zahranično-obchodnej bilancie EÚ a Kosova

Tabl. č.: 7 mil. €

	2016	2017	2018	2019	2020
Export	849	900	1037	1285	1163
Import	71	88	97	129	165
Obrat	920	988	1133	1414	1328
Saldo	777	812	940	1156	998

Zdroj: EÚ

Hlavnými partnermi na vývoz kosovského tovaru do EÚ sú Nemecko - 30,9 mil. eur s podielom 22,3% na celkovom vývoze do EÚ, Taliansko (22,6 mil. Eur, podiel 16,3%) a Holandsko (16,3 mil. EUR, 11,8%).

Hlavné dovozy boli realizované z Nemecka (447,6 mil. €, podiel 25,6% na celkovom dovoze z EÚ), Taliansko (222,4 mil. €, podiel 12,7%) a Grécka (196,5, podiel 11,2%).

Exportne najvýznamnejšie komodity EÚ umiestnené na kosovskom trhu v roku 2020

Tabl. č.: 8 mil. €

p. č.	Komodita	celkový vývoz	1163
1.	Stroje a dopravné zariadenia		317
2.	Potraviny a živé zvieratá		253
3.	Chemikálie a príbuzné prod, n.e.s		194
4.	Vyrobené výrobky zatriedené hlavne podľa materiálu		167
5.	Rôzne výrobky		99

EU - import najvýznamnejších komodít v roku 2020

Tabl. č.: 9 mil. €

p. č.	Komodita	celkový dovoz	129
1.	Vyrobené výrobky zatriedené hlavne podľa materiálu		49
2.	Rôzne výrobky		40
3.	Potraviny a živé zvieratá		20
4.	Surové materiály, nejedlé, okrem palív		18
5.	Chemikálie a príbuzné prod, n.e.s		13

Pozn.: Prístup na trh EÚ je regulovaný - 27.10.2015 kedy bola podpísaná s Kosovom Stabilizačná a asociačná dohoda (SAA), ktorá umožňuje voľný obchod medzi EÚ a Kosovom. Ratifikačný proces bol ukončený a dohoda vstúpila do platnosti 1.4. 2016.

Kosovo získalo preferenčné výhody pri vstupe aj na trh USA.

c) Vývoj zahraničného obchodu so SR za posledných päť rokov

Z pohľadu slovenského zahraničného obchodu obchodná výmena s Kosovom sa niekoľko rokov vyvíja veľmi pozitívne a naša obchodná bilancia vykazuje významné saldo v náš prospech.

V roku 2020 dosiahol slovenský export do Kosova hodnotu 2,5 mil. Eur. Dovoz z Kosova do SR je v porovnaní s naším vývozom veľmi nízky, v roku 2020 dosiahol iba 0,05 mil. EUR.

Obrat obchodnej výmeny medzi našimi krajinami dosiahol v sledovanom období 2,9 mil. EUR. Slovenský prebytok obchodnej bilancie činí 2,1 mil. EUR.

Vývoj zahranično-obchodnej spolupráce medzi SR a Kosovom za posledných 5 rokov

Tab.č.10	mil. €				
	2017	2018	2019	2020	1-2 2021
Export	13,35	13,41	15,657	2,5	2,8
Import	0,17	0,26	0,338	0,05	0,005
Obrat	13,67	13,67	15,995	2,9	2,805
Saldo	13,15	13,15	15,319	2,1	2,795

b) Vyhodnotenie odbytových možností SR

Aj napriek malému počtu obyvateľov (1,8 mil.) a nízku kúpnu silu ponúka kosovské hospodárstvo zaujímavé príležitosti pre slovenské firmy. Z pohľadu slovenského exportu patrí medzi najperspektívnejšie odvetvie kosovského hospodárstva predovšetkým ťažobný priemysel a s ním súvisiaca energetika, ďalej životné prostredie - vodný manažment, obnoviteľné zdroje energie, železničná doprava, motorové vozidlá, stroje pre poľnohospodárstvo a služby.

a) Perspektívne oblasti spolupráce

Vzhľadom na silný **sektor baníctva** a metalurgie v histórii Kosova, trh poskytuje príležitosť najmä v oblasti výroby a dodávok stavebných strojov na povrchovú ťažbu lignitu, ako aj hlbinnú ťažbu nerastných surovín. V teritóriu sa nachádzajú významné ložiská nerastov, minerálov – jednou z vládnych priorít je obnovenie ich ťažby. Problém predstavuje nedoriešený vlastnícky vzťah kombinátu Trepča, ktorý je väčšinovým vlastníkom hlbinných baní.

Sektor energetiky je v zlom stave - Kosovo prevádzkuje dve hnedouhoľné elektrárne, ktoré sú po období svojej životnosti, ktorá bola predĺžená do roku 2017 Kosovo A a Kosovo B do roku 2025. Obe spomenuté elektrárne si však vyžadujú rekonštrukciu, u prvej sa dokonca uvažuje o sanácii. Koncom roka 2014 bolo uzavreté obstarávanie na novú elektráreň Kosovo New, ktorého sa zúčastnil aj slovenský podnikateľský subjekt. V nasledujúcom roku sa predpokladá riešenie modernizácie menovaných elektrární, čo dáva možnosť účasti aj pre slovenské podnikateľské subjekty.

Obnoviteľné zdroje energie - stav energetického sektora je neuspokojivý a kosovská vláda spolu s medzinárodným spoločenstvom pripravuje celý rad opatrení na podporu produkcie elektrickej energie z OZE. Po roku 2018 sa zvažuje aj možnosť produkcie biopalív. Národný akčný plán k obnoviteľným zdrojom, stanovuje pomerne ambiciózne ciele do roku 2020 - zvýšenie podielu vyrobenej elektriny z obnoviteľných zdrojov až na 29%. ZÚ Belehrad považuje uvedený sektor za

perspektívny a odporúča zamerať aktivity slovenských firiem najmä na fotovoltaiku, biomasu, elektrickú energiu a na lokálne geotermálne zdroje. Výroba elektriny je taktiež prioritou vlády, pre nasledujúce obdobie sa v tejto oblasti počíta aj s obnoviteľnými zdrojmi energií, kde vidíme uplatnenie aj pre slovenských investorov.

Environmentálne inžinierstvo – výroba a distribúcia čistej vody dáva celý rad možností uplatnenia sa slovenským podnikateľom v danej oblasti. Vodárne potrebujú rekonštrukcie, ako aj rozvody pitnej vody. Potrebne sú filtrovacie zariadenia na mechanickom, chemickom, UV, biologickom a iných princípoch. Nedostatok vhodných zdrojov vody a nedostatočná kvalita pitnej vody dodávanej do verejných vodovodov, vrátane katastrofálneho stavu samotných rozvodov, vytvára potrebu aplikovať moderné technológie na jej úpravu.

V danom sektore je potrebné spomenúť **čističky odpadových vôd** – technologické celky na údržbu kanalizácií. V Kosove je nedostatok ČOP, čo spôsobuje znečistenie väčšiny povrchových zdrojov pitnej vody, vrátane vodných plôch vhodných na rekreáciu. Otázky životného prostredia sú vnímané ako kritické, uprednostňované sú však čisto ekonomické priority. Dá sa však očakávať, že sa postupne stanú programovými prioritami miestnych municipalít. Trh nie je v tomto sektore nasýtený.

Kosovo má veľmi nízku produkciu vlastných **potravínarských výrobkov**, väčšina je dovážaná, a to prevažne z okolitých krajín Balkánu, EÚ alebo Turecka. Jednou z priorít novej vlády je podpora poľnohospodárstva a potravinárskeho priemyslu. Výroba a spracovanie potravín - linky na výrobu chladených a konzervovaných potravín (mäso, údeniny, paštéty, ovocie, zelenina, detská výživa).

Potenciál rozvoja bilaterálnej spolupráce

Potenciál zostáva pre SR malý, keďže SR neuznala Kosovo. V Kosove sa presadzujú veľké spoločnosti z krajín, ktoré uznali nezávislosť Kosova, aj tie zápasia s extrémnou mierou korupcie. V tendroch sa presadzujú iba subjekty, ktoré sa na ich príprave zúčastnili od začiatku a vopred dohodli podmienky svojho zapojenia do projektu. Ostatní aktéri súťažiaci v tendroch figurujú iba ako štatisti. Prípadné zapojenie sa slovenských subjektov by si vyžadovalo prispôsobenie sa uvedeným okolnostiam a stálu osobnú angažovanosť expertov na mieste.

31. mája 2021